

Vitenskapelig navn: *Hippuris vulgaris* L.

Norsk navn: **Hesterumpe**

Familie: Plantaginaceae – Kjempefamilien

Artsbeskrivelse

Hesterumpe *Hippuris vulgaris* er en flerårig langskuddplante (elodeide), som i vann kan opptre med både undervannsskudd og overvannsskudd på samme plante (figur 1), eller bare med undervannsskudd på dypere vann. I våtmarksområder har planten som regelen bare overvannsskudd og opptre dermed som helofytt (sumpplante).

Stengelen er ugreinnet, tjukke og hul, og er kan være noe rødlig nederst på overvannsdelen. Jordstenglene er tjukke, hule og lyse.

Figur 1. Hesterumpe *Hippuris vulgaris* med over- og undervannsskudd. Storelva ved Hønefoss. Foto: ©Birna Rørslett.

Overvannsskuddene er opprette og stive med grønne linjeformede blad med jevnt avsmalende spiss (figur 2). Bladene er 0,5-2 cm lange (Schou m.fl. 2017), ganske stive, men blir kortere mot spissen av skuddet. Både undervannsblad og overvannsblad er kransstilte, ofte med 8-12 blad i hver krans (figur 3).

Undervannsbladene er lange, 5-8 cm (Schou m.fl. 2017), og slappe (figur 2). De har ofte et noe buskete utseende og de faller helt sammen når de tas opp av vannet. De er som regel lysegrønne eller noe brunlige på farge.

Figur 2. Overvannsskuddene er stive og opprette (øverst) mens undervannsskuddene er lengre og slappe (nederst) slik at de faller helt sammen når de tas opp av vannet.
Foto: ©Birna Rørslett.

Referanse: Birna Rørslett og Marit Mjelde 2021. Faktaark: *Hippuris vulgaris* Hesterumpe. Versjon 1. Fotoflora vannplanter. Norsk institutt for vannforskning.

De to-kjønnete blomstene er røde og uanselige og sitter i bladhjørnene på overvannsskuddene (figur 3 og 4). De har én støvbærer og ett fruktblad. Arten vindpollineres og fruktene spres med vann og fugl. Den kan sannsynligvis også spres vegetativt.

Figur 3. Hesterumpe har vanligvis 8-12 blad i krans. De små blomstene sitter i bladhjørnene på overvannsskuddene. Foto: ©Birna Rørslett.

Figur 4. Små og uanselige blomster kjennetegner hesterumpe. Foto: ©Birna Rørslett.

Økologi

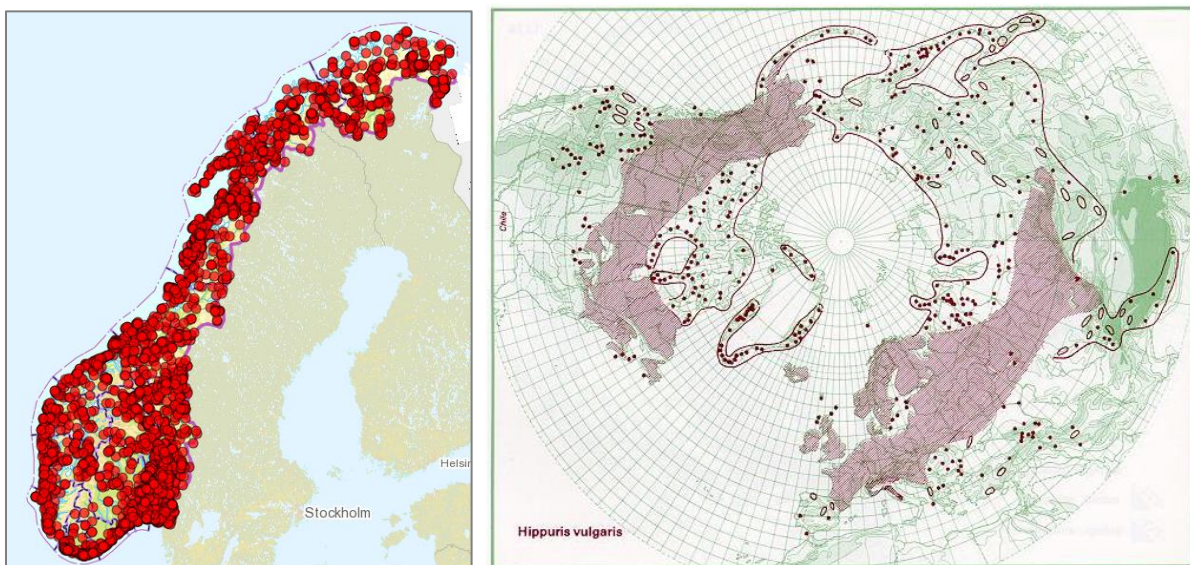
Hesterumpe vokser i innsjøer, tjern og sakteflytende elver, samt i brakkvannsområder, og er en av de vanligste vannplantene i Norge. Den finnes først og fremst i moderat kalkrike og kalkrike lokaliteter, i innsjøer > 4 mg Ca/l, og er lite næringskrevende. Undervannsformen kan vokse ut til 2-3 m dyp i oligotrofe-mesotrofe innsjøer og elver, hvor den kan danne store bestander (figur 5). Undervannsformen er vurdert som sensitiv i forhold til eutrofiering (Direktoratsgruppa Vanndirektivet 2018). Helofyttformen vokser på grunt vann i næringsrike områder, f.eks. i kanten av eutrofe innsjøer.

Figur 5. Undervannsbestand av hesterumpe i Nitelva, Akershus. Foto: ©Birna Rørslett.

Utbredelse

Hesterumpe er en sirkumboreal art, og forekommer også i subarktiske områder (Grønland). I Norge er den svært vanlig, også i fjellområdene.

Figur 6. Utbredelse av hesterumpe i Norge (artskart.no, hentet 26.6.2019) (venstre) og utbredelse på den nordlige halvkule (Hultén og Fries 1986) (høyre). Prikken på Bjørnøya er *Hippuris lanceolata*.

Referanse: Birna Rørslett og Marit Mjelde 2021. Faktaark: *Hippuris vulgaris* Hesterumpe. Versjon 1. Fotoflora vannplanter. Norsk institutt for vannforskning.

Hovedkjennetegn

- har ofte både overvannsblad og undervannsblad på samme plante
- linjeformete og kranstilte blad, som regel 8-12 blad i hver krans
- undervannsbladene er linjeformete og slappe, faller helt sammen
- overvannsbladene er kortere og stivere
- røde og uanselige blomster i bladhjørnene på overvannsskuddene

Forvekslingsarter

Overvannsskuddene av hesterumpe *Hippuris vulgaris* kan ikke forveksles med andre arter enn de øvrige *Hippuris*-artene; korshesterumpe *Hippuris tetraphylla* og brakkvannshesterumpe *H. lanceolata*, som bare vokser i brakkvannsområder.

Hos hesterumpe er overvannsbladene som regel lengre enn lengden på leddene, mens både korshesterumpe og brakkvannshesterumpe har blad som er like lange eller kortere enn leddene. Stilken på de to sistnevnte er ofte mer rødlig enn hos hesterumpe.

Hesterumpe skilles videre fra brakkvannshesterumpe og korshesterumpe på bladformen og antall blad i kranse (se figur 7). Mens hesterumpe som regel har 8-12 linjeformete blad i krans (noe færre i brakkvann) (Lid og Lid 2005), har brakkvannshesterumpe 6-7 smalt lansettformede eller linjeformede blad og korshesterumpe ofte bare 4 avlange eller noe lansettformede blad i hver krans.

Bladene hos korshesterumpe er ofte læraktige, noe som er vanlig for obligate halofytter (Elven m.fl. 2012).

Også blomstene skiller hesterumpe fra de øvrige to artene; hos hesterumpe er stilken på støvbæreren lenger enn støvknappen, mens hos de andre to artene er stilken like lang eller kortere enn støvknappen (Elven m.fl. 2012).

Figur 7. De tre *Hippuris*-artene i Norge; fra venstre *H. vulgaris*, *H. lanceolata* og *H. tetraphylla*. Alle eksemplarer samlet i samme område i Nesseby, Finnmark. Foto: ©Birna Rørslett.

Både *H. lanceolata* og *H. tetraphylla* er sjeldne i Norge og er bare registrert i svært grunne brakkvannsområder i Finnmark (Elven m.fl. 2013).

Undervannsskuddene av hesterumpe kan ved første øyekast muligens minne om tusenblad-artene *Myriophyllum* spp., men disse har fjærdelte blad. De er dessuten rødbrune på farge i motsetning til hesterumpe som har lysegrønne undervannsblad.

Referanser

Elven, R., Fremstad, E., Pedersen, O. 2013. Distribution maps of Norwegian vascular plants. IV. The eastern and northeastern elements. Academika Publishing, Trondheim. 489 pp.

Elven, R., Murray, D.F., Solstad, H: 2012. *Hippuris* (Plantaginaceae). Flora of North America, Provisional Publication. Flora of North America Association. <http://floranorthamerica.org/files/> (view 02.12.2019)

Den virtuelle floran. <http://linnaeus.nrm.se/>

Direktoratsgruppa Vanndirektivet 2018. Veileder 02:2018. Klassifisering av miljøtilstand i vann. Økologisk og kjemisk klassifiseringssystem for kystvann, grunnvann, innsjøer og elver.

Hultén, E. & Fries, M. 1986. Atlas of North European Vascular Plants north of the Tropic of Cancer. Koeltz Scientific Books, Königstein, 498 s.

Lid, J. & Lid, D.T. 2005. Norsk flora. Det Norske Samlaget. 6. utg. ved Reidar Elven.

Lindstrøm, E-A., Brettum, P., Johansen, S.W., Mjelde, M. 2004. Vannvegetasjon i norske vassdrag. Kritiske grenseverdier for forsurening. Effekter av kalking. NIVA-rapport Inr. 4821-2004.

Schou, J. C., Moeslund, B., Båstrup-Spohr, L., Sand-Jensen, K. 2017. Danmarks vandplanter. BFN's Forlag.